

Kataluna Esperantisto

NUMERO 336 (102)
KVINA EPOKO
OKTOBRO-DECEMBRO
2005

Nikaragvo en Sabadell

Japano ĉe ni

*Benicàssim, Canet,
Vallmanya, Amposta:
renkontiĝoj
kaj kongreso*

Senvualiga perspektivo

El dilema konkani

Conclòs l'any Verne

Els inicis, revisats

Estimar-se les mosques

Una anàlisi econòmica desaconsella l'anglès

El catedràtic d'economia de la Universitat de Ginebra i especialista en economia de les llengües, François Grin, ha publicat un extens dossier on analitza les polítiques lingüístiques de la Unió Europea. L'estudi ha estat requerit i editat per l'Alt Consell de l'Avaluació de l'Escola, un organisme públic francès autònom que avalua i analitza l'estat de l'ensenyament a França.

L'informe planteja quina seria l'opció òptima a l'hora de decidir quines han

de ser les llengües de treball a la Unió Europea. Per fer-ho, estudia la situació actual i en conclou que els guanys que la Gran Bretanya obté del predomini de l'anglès en el context mundial, i en el de la Unió Europea en particular, són entre 17 i 18 miliards d'euros l'any, l'1% del seu PIB. Aquestes xifres s'obtenen de la venda de llibres

**L'1% del PIB britànic
és fruit de l'hegemonia
de l'anglès**

i altres productes lligats a la llengua anglesa, i a les 700.000 persones que visiten Anglaterra cada any per aprendre l'idioma, però també dels estalvis que l'economia anglesa aconsegueix en negligir l'estudi de llengües estrangeres a les seves escoles. No es tracta del total de les transferències econòmiques cap al Regne Unit per causes lingüístiques, sinó d'un 75% d'elles, que l'autor estima que són fruit de

l'hegemonia de l'anglès i no del simple pes demogràfic de la llengua en si. És a dir, que cadascun dels 280 milions de noangloparlants de la Unió subvencionem anualment amb 65 euros l'economia britànica.

Tot i que aquestes xifres ja eren públiques entre els especialistes, no s'havia estudiat si aquests costos serien més baixos si es triessin altres opcions com les que planteja l'estudi. Amb

Segueix a la pàgina 10

Vista de Ginebra des de la universitat

Unu jaron post sia lanĉo, la konkurso Lagado ĉesas aperi en *Kataluna Esperantisto*. Ni gratulas la esperanto-grupon el Prada de Conflent, kiu venkis en la lasta konkurso, kaj elkore dankas Joan Ramon Guiñón, ĝian viglan elpensinton.

Ŝanĝoj estas ŝancoj

Homoj ŝanĝiĝas kaj, sekve, homaĵoj: socio, arto, ekonomio – ankaŭ asocioj. Kaj esperantistoj estas homoj: foje strangaj, sed ĉiukaze ĉiam ĝis nun dupiedaj mamuloj. Sekve ŝanĝiĝemaj, same kiel iliaj grupoj. Kaj ŝanĝoj estas principe bonaĵo: ili permesas adaptadon al eksteraj evoluoj.

Nia asocio vetis por struktura ŝanĝo antaŭ du jaroj, kiam ĝi profesiigis. La vojo montriĝis malfacila, sed la rezultoj iom post iom fariĝas okulfrapaj: la jaro 2005 finiĝas per du grandaj renkontiĝoj kun po cento da partoprenantoj. En la lastaj jaroj pli da homoj interesiĝas pri esperanto, kaj ni sukcesas instrui ilin, kaj poste proponi al ili efektivan uzadon de la lingvo, i.a. per revuoj, libroj, kunvenoj kaj kongresoj.

Servoj fariĝas pli kaj pli gravaj. Kaj tiel okazas delonge en la plimulto de asocioj, interalie, ĉar malfortiĝis la inklino asociiĝi: homoj malpli kaj malpli formale aliĝas al grupoj. Tiel okazas en Esperantio, kiel aliloke. Malgraŭ niaj klopodoj, el la dekoj da

novaj partoprenantoj en niaj renkontiĝoj nur manpleno membriĝis en nia asocio. Do, kvankam estas evidenta kresko, la membra ro stagnas: ĝi juniĝas, sed nombre apenaŭ progresas. Aliflanke, ni malsukcesas signife kreskigi la nombron de subtenantaj membroj, t.e. tiuj asocioj, kiuj libervole altigas sian kotizon.

Nenio nova sub la suno: tiel okazas ĉie. Ni lernu, do, de la aliaj. Kaj, kiel la aliaj asocioj, ni devos pli kaj pli orienti nian aktivadon al servoj: verŝajne necesos altigi iliajn prezojn por nemembroj, kaj ekrigardi KEA-anojn kiel dorlotindajn fidelajn klientojn, por kiuj uzindas tipiĝantaj merkataj teknikoj de firmaoj. Nur tiel ni sukcesos teni la profesian strukturon de nia asocio, kiu en la hodiaŭaj cirkonstancoj fariĝas nemalhavebla por daŭrigi kaj pliintensiviĝi nian agad-nivelon.

Ŝanĝoj estas ŝancoj. Ni ne bedaŭru pasintajn tempojn, sed kapablu adaptiĝi al la nunaj faktoj. La nepoj nin benos.

Hektor Alos i Font

En ĉi tiu numero kunlaboris: Darío Rodríguez, Ferriol Macip, Gerard Escuer, Guillem Portell, Irina Stomenskaja, Joan Inglada, Josep Franquesa, Josep Virgili, Kostik Vento, Mateu Vic, Pep Pou, Ramon Perera, Sylvie Roques, Xavier Margais.

Registrita ĉe "Generalitat de Catalunya" en la unua sekcio per n-ro 5785

Membro de FOCIR (Federacio de Katalunaj Organizaĵoj Internacie Agnoskitaj)

Peranto de: UEA (revuoj Esperanto, Kontakto kaj libroj), FEL (revuo Monato kaj libroj), IKEL (revuo Etnismo), La Kancerkliniko, La Ondo de Esperanto, Scienca Revuo, Komencanto, Juna Amiko, Internacia Pedagogia Revuo, La Gazeto, Fonto, Literatura Foiro, Heroldo. Ni peras ankaŭ aliajn revuojn.

Apartat/Poŝtkesto 1008
08200 Sabadell (Vallès Occidental), Catalunya/Katalunio
Tel. 937 109 636; Fakso: 937 163 633

Ret-adreso: kea@esperanto-ct.org
Ret-paĝo: www.esperanto-ct.org
Ret-listo: Aliĝoj ĉe listestro@esperanto-ct.org

Kotizoj por la jaro 2005: Individua Abonanta Membro 36 eŭroj; Individua Subtenanta Membro 72 eŭroj; Individua Dumviva Membro 720 eŭroj; Kolektiva Membro 72 eŭroj; Juna Membro 24 eŭroj.
Banko: Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona Agència 461 Sabadell, Kontonumero: 2100 0461 90 0200055053
IBAN: ES95 2100 0461 9002 0005 5053
Konto UEA: kaea-b
CIF: G-58338567

Plenumkomitato de KEA: Prezidanto: Josep Franquesa; sekretario: Hektor Alos i Font; kasisto: Òscar Puig; komitatanoj: Arnau Massanes, Libert Puig, Mateu Vic, Neus Moly, Ramon Perera.

Kontrola Komisiono: Christian Pinard, Luz Vázquez, Sylvie Roques.

Kataluna Esperantisto: Hektor Alos i Font; esperantlingva revizianto: Ramon Perera; katalunlingva revizianto: Guillem Portell; kompostanto: Ferriol Macip i Bonet.

La artikoloj publikigitaj en Kataluna Esperantisto ne nepre esprimas la starpunkton de KEA, se ili ne estas subskribitaj ĝianome.

Kataluna Esperanto-Junularo:

Registrita ĉe "Generalitat de Catalunya" en la tria sekcio per n-ro 102-AJUV. Landa sekcio de TEJO. CIF: G-58964461

Ret-adreso: kej@esperanto-ct.org
Ret-paĝo: www.esperanto-ct.org/kej
Ret-listo: Aliĝoj ĉe www.moviments.net/cgi-bin/mailman/listinfo/kej

Estraro: Prezidanto: Lluís Batlle; vicprezidanto: Pau Climent; sekretario: Joan Català; kasisto: Roger Prieto.

Impres a/Presita ĉe: Copimatge, Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental), Tel. 935 892 368. Dipòsit Legal: B-27362 - 1982

Kursoj komenciĝis

Kiel en ĉiu jaro ekde oktobro komenciĝis la esperanto-kursoj en Barcelono, Manresa, Prada de Conflent, Premià de Mar, Sabadell, Sant Cugat del Vallès kaj Vilanova i la Geltrú. Krom elementaj kursoj, regule okazas en Barcelono, Sabadell kaj Vilanova kursoj por progresantoj aŭ konversaciaj rondoj. En Prada ĉiuj lernoniveletoj okazas samtempe, kiel en vilaĝaj lernejoj. Tiun sistemon eksperimente parte uzas ankaŭ Amikoj de Unesko, en Barcelono.

Ĉi-jara novaĵo estas la aranĝo de nova kurso en Premià de Mar, en kunlaboro kun la loka liberecana sindikato CNT. Ni devas grandparte danki la aktivadon de CNT Mataró, kiu bedaŭrinde ĉi-jare ne okazigos mem kursojn. En Premià, kiel pasintjare en Mataró, okazas la plej multnombra kurso, kun 13 lernantoj. Instruas Ferriol Macip.

5a asoci-foiro en Sabadell

Centro de Esperanto Sabadell partoprenis per budo la 5an Foiron de Asocioj de Sabadell, la 12an kaj 13an de novembro. Temas pri la tria tiuspeca agado de la lokaj esperantistoj, post la Librotago kaj la Festo de la Diverseco, ambaŭ okazintaj en aprilo.

Nikaragva esperantisto en Sabadell

La Centro de Esperanto Sabadell plenpleniĝis la 13an de decembro por renkonti Āngels Guiu, katalunino loĝanta de antaŭ 25 jaroj en Nikaragvo, kaj organizinto de esperanto-kurso en sia urbo, Matagalpa. En oktobro ŝi kontaktis Katalunan Esperanto-Asocion kaj la katalunan branĉon de la Internacia Ligo de Esperanto-Instruistoj por peti helpon pri la instruado, i.a. profitante la fakton ke Matagalpa estas ĝemela urbo de Sabadell. Aliflanke, ŝi ĉiam substrekis, ke la helpo devas esti kiel eble plej malmulta, pro reaj fiaskaj spertoj de nord-sudaj programoj, kiuj ofte okazigas ne disvolvadan, sed dependon.

La rilato inter Āngels Guiu kaj pluraj katalunaj esperanto-aktivuloj fariĝis sufiĉe viglaj, des pli, kiam la aliĝoj al la kurso atingis plurajn dekojn, kaj la lokaj rimedoj

Kursanoj en Premià de Mar

Āngels Guiu (unua maldekstre) estis vikle akceptita en Centro de Esperanto Sabadell

evidentiĝis nesufiĉaj. Estis agrabla koincido, ke ŝi vizitis la familion en decembro, tiel ke Centro de Esperanto Sabadell organizis vespermanĝon omaĝe al ŝi, en tre gaja etoso. La lokaj esperantistoj donacis diversajn vortarojn kaj legolibrojn por iom post iom plenigi la esperanto-angulon de la ejo, kie okazas la kursoj en Matagalpa.

Kongreso en Amposta

La 33a Kataluna Kongreso de Esperanto okazos la 8an, 9an kaj 10an de decembro 2005 en Amposta (Montsià). Neniam antaŭe KEA aŭ KEF kongresis en la Ebro-regiono,

Sho Isobe (centre) en Majorko

Vidu la kalendaron de aranĝoj en la lasta paĝo de la revuo

kvankam en 1978 okazis Kataluna Esperantista Renkontiĝo en Tortosa.

Amposta estos en 2006 Ĉefurbo de la Kataluna Kulturo, tiel ke dum la tuta jaro la urbo gastigos dekojn da aranĝoj. Ekzemple, en la semajnfino de nia kongreso, samtempe okazos la regiona jara foiro. Tio malfaciligos la tranoktadon al malfruaj aliĝintoj, sed ni certas, ke la aranĝo de kongreso en la kunteksto de katalun-kultura ĉefurbeco donos al ĝi pli grandan amaskomunikilan atenton. Krome, tiu regiono estas iom neglektita de nia agado, malgraŭ rimarkinda kresko en la lastaj jaroj de nia membraro sude de la rivero Ebro.

Nuntempe oni precizigas la programon de la kongreso, kiun ni anoncos en la venonta numero de *Kataluna Esperantisto*, kun kiu estos distribuita aliĝilo.

Krome, por daŭrigi la nivelon de du grandaj aranĝoj en la jaro, nia asocio pretigas ankaŭ renkontiĝon, pli junalaran kaj partoprenigan, laŭ la modeloj de Mataró kaj Barcelono, la 29a, 30a de aprilo kaj 1a de majo en Canet de Mar.

Cerbumado en Benicàssim

La 3an, 4an kaj 5an de februaro okazos kunvido de aktivuloj de Kataluna kaj Valencia Esperanto-Junularoj en Benicàssim (Plana Alta). Por la venontaj monatoj valenciaj junuloj preparas diversajn esperanto-aktivadojn, kiel tri sinsekvajn prelegojn en Casals Jaume I de Benidorm, Alakanto kaj Elx, la 16an, 17an kaj 18an de marto.

Esperanto en mezlernejoj

Al mezlernejoj de la barcelona areo estis senditaj 639 leteroj, en kiuj oni proponas mallongajn prezentojn de esperanto. Kvankam simila iniciato, sed multe pli malvasta, montriĝis sensukcesa dum du sinsekvaj jaroj en Tarragona, nia asocio decidis denove provi, konsiderante, ke la informado estas esenca, des pli al junuloj. Ni sentas, ke nuntempaj junuloj scias malpli pri esperanto ol tiuj de antaŭaj generacioj, kaj klopodas almenaŭ limigi tiun tendencon.

Japana esperantisto vizitas Katalunion

Shozaku Isobe, kvankam li pli ŝatas nomi sin Sho Isobe, gastis komence de decembro ĉe la KEA-prezidanto, Josep Franquesa, kaj ties edzino, Mundeta Gòdia. Li volis konatiĝi kun la lando kaj la loka esperanto-movado, tiel ke ili vizitis same Andoron, kie ili renkontis Gerard Escuer, kiel La Sénia, kie Manel Vinyals montris la regionajn vidindaĵojn.

Aparte atentinda estis ilia vizito al Majorko, pri kiu Sho Isobe multe interesiĝis, ĉar junaĝe li legis "La grandajn tombejojn sub la luno" de Georges Bernanos kaj, laŭ li konfesis, ĝi tre impresis lin. La verko pritraktas la faŝisman subpremon dum la milito. Lin interesis ankaŭ la vivo de Georges Sand kaj Chopin. Xavier Margais la 7an kaj 8an de decembron akompanis ilin al Son Vent, la Kartuzio de Valldemossa, kie ili povis vidi i.a. la pianon de Chopin. Pri Bernanos, la kvaropo vizitis la havenon de Sòller, kie la verkisto vivis kun sia familio, kaj poste ili gastis ĉe Guillem Bernat,

Invito al kunagado

La venonta KEA-sembleo okazos la lastan sabaton de februaro, kiel kutime. Kiel ĉiam okazas, oni pritraktas i.a. la ŝanĝojn en la estraro, kaj ni bone scias, ke ne oftas nehaltigeblaj deziroj fariĝi estrarano de asocio. Verdire, nuntempe estas malpli kaj malpli da emo eĉ simple aniĝi en organizo. Ĉiuokaze, ni ja bezonas kaj homojn kun ideoj kaj homojn laboremajn. Nia estraro konsistas el esperantistoj de jardeko(j), kaj iom da (mensa) juna verovo estas evidenta bezono. Aliflanke, mi timas, ke la fakto, ke ni ĝuas dungiton, iom helpas (tute kompreneble) certan malmobiliziĝon de la aktivularo. Ni tamen ege bezonas homojn, kiuj planu aranĝojn, kiuj okupiĝu pri eldonaĵoj, kiuj zorgu pri informado, kiuj reprezentu nin antaŭ aliaj organizoj, kiuj klopodu ŝpari monon per klera librotrenado ktp. Ni plu estas manpleno da laboremuloj, sed laboremo velkas, kiam evidentiĝas kreskanta distanco inter aktivuloj kaj "uzuloj".

Do, se vi pretas iel pliaktiviĝi en nia asocio, kaj eventuale, sed ne nepre, estraraniĝi, ne hezitu kontakti min.

Hektor Alos i Font, KEA-sekretario (el *nia listo*)

kiu montris kiel oni ludas kastanjetojn. La vizito plu daŭris i.a. al la kastelo Bellver kaj la tombejo de Palma – al la kastelo, ĉar oni tie malliberigis milojn da respublikistoj kaj al la tombejo, kie oni pafmurdis ilin. Ambaŭ lokojn priskribas Bernanos. Anekdote, vento estis faliginta florpoton kun la respublika flago, kaj nia prezidanto trapasis la ĝardeneton kaj restarigis ĝin.

Inter la du vizitoj Majoroka Esperantistaro invitis la gastojn al vespermanĝo, kiu iel inaŭguris la Zamenhofan semajnon.

xm / red

Manifestar per l'occitan

Nia asocio subtenis per letero la grandan manifestacion por la okcitana lingvo okazintan en Carcassona la 22an de oktobro. La manifestacion partoprenis ĉ. 10 000 homoj, i.a. deko da KEA-membroj. Ĝi kunigis homojn el ĉiuj okcitanaj teritorioj en tre vigla kaj festa etoso, kaj fariĝis unu la plej multnombraj okcitanismaj aranĝoj.

Astronomie kaj Zamenhofe

La majorkaj esperantistoj renkontiĝis por festi la Zamenhofan tagon la 15an de decembro en Cap de ses Salines, la suda ekstremo de sia insulo. Tie etendiĝas mara horizonto okcidenten kaj orienten. Tio signifas, ke la sunsubiro kaj la lunleviĝo, en plenlunaj tagoj, okazas ambaŭ surmare, kaj pli-mapli samtempe. En natura etoso la spektaklo mirindas. Bedaŭrinde nebulo bojkotis la optikan ĝuadon, sed ne malhelpis legadon kaj aŭskultadon de poemoj en esperanto kaj trinkado de ĉampano. La grupo poste kune vespermanĝis en Algaida.

mv / xm / red

Zamenhofa tago en Sabadell

Sabaton la 17an de decembro renkontiĝis 16 esperantistoj en restoracio de Sabadell por tagmanĝi. Jam de kelkaj jaroj Centro de Esperanto Sabadell tiel festas la Zamenhofan tagon.

Okcitanaj manifestacias en Carcassona

Als organizadors de la manifestacion per l'occitan

Sabadell, 19 d'octubre de 2005

Cars amics,

Volèm expressar la nòstra solidaritat ambe la manifestacion per l'occitan del 22 d'octobre a Carcassona.

La nòstra asociacion es plenament immersa en la luta per la igualtat de drèits lingüistics e seguissèm ambe un interès plan particular las lutas de las lengas e las culturas en una situacion mai precària al nòstre entorn. L'occitan, per proximitats de tot biais, es una question recorrenta en las novèlas lingüisticas de la nòstra revista, e comptam ambe un nombre considerable d'occitanistas dins l'associacion, dont qualques uns planejam participar a la manifestacion. Aquest interès e fraternitat, nos a portat des de fa annadas a que los nòstres congresses nacionals d'esperanto s'organizen en colaboracion ambe los esperantistas del Mièg-jorn-Pirinèus e del Lengadòc-Rosselhon, ambe qui mantenim una estreita relacion.

Dobtatz pas en comptar ambe nosaltres per tot çò qui cal, e vos mercejariám plan de nos mantenir informats sus tot çò que referisca a la lenga e cultura occitanas. Anem! Per la lenga occitana, òc!

Ambe totas las nòstras amistats,

Associacion Catalana d'Esperanto

Manuel de Seabra, portugala plumo de la kataluna literaturo

La 27an de novembro estis prezentita en Foment Vilanoví *Odieu-vos els uns als altres*, la lasta novelaro de Manuel de Seabra en la kataluna. Ĝin devis prezenti la verkisto Antoni Munné Jordà kaj la aŭtoro mem, sed pro malbonfarto de Seabra, lin anstataŭis nia samasocio Joan Inglada. Antoni Munné faris tre kompletan prezenton pri la verkaro de Seabra, spicitan de detaloj kaj viveroj. Ankaŭ mencioj al esperanto aperis. La eldonisto kaj Inglada legis po unu rakonton el la libro, kaj fine Inglada legis en esperanto, kaj poste tradukis katalunen, resumon de omaĝa eldonaĵo al la aŭtoro publikigita de la Korporacio Asocio de Verkistoj de Katalunio.

ji / red

Plaças “plaças al mi”

Plaças al mi, la dua KD de la kataluna ensemblo Kaj Tiel Plu, kolektis du novajn laŭdajn reĥojn en la esperanto-gazetaro. La revuo *Esperanto* publikigis en sia oktobra numero tre pozitivan recenzon de Miko Sloper titolitan “Vojaĝo al libero”. En ĝi la aŭtoro substrekas la paradoksojn, ke “antikvaj kantoj aperas

pli freŝaj ol kutimaj modernaĵoj” kaj ke “la plej etnaj kantoj estas la plej univerversalaj”. Eble eĉ pli entuziasma opinio aperis tutpaĝe en la decembra numero de *Monato*, sub la titolo “Katalunio, Okcitanio – Kaj Tiel Plu”, fare de Anna kaj Mati Pentus, malplendantaj pro la infekta kantigo de la grupo.

Calders en La Kancerkliniko

En traduko de Guillem Portell, la rakonto “Subtila invado” de Pere Calders aperis en la oktobra-decembra numero de la revuo *La Kancerkliniko*. La sama fama noveleto aperis ankaŭ en “adapta simpligita traduko” fare de Abel Montagut en la numero de junio 1991 de *Kataluna Esperantisto*. Calders estas ŝtono de falpuŝiĝo de la katalunaj esperantistoj pro la eksterordinara vikleco de sia lingvaĵo, ŝajne tiel proksima al la popolaj parolturnoj.

Katalunkolora Monato

La januara numero de la magazino *Monato*, rete eldonita komence de decembro, ekhavis du elstarajn artikolojn de katalunaj kunlaborantoj. Christian Pinnard akaparas la kovrilon per sia analizo de la francaj tumultoj “Signalo, ankoraŭ ne revolucio”. Kaj, senpere en

la revuo, Hektor Alos artikolas sub la titolo “Eŭropo plialtigas sian drataron” pri la teruraj oktobraj okazaĵoj tuŝantaj enmigrintojn en la hispanaj nordafrikaj kolonioj kaj en Maroko. La artikolon bildigas i.a. mapon pretigitan de Gerard Escuer, kaj lingve reviziis la loknomojn arabisto Carles Vela. Hektor Alos partoprenas la revuon ankaŭ per letero okaze de la 30-jariĝo de la morto de Franco. Cetere, la revuon profesie kompostas kvina kataluno, Ferriol Macip.

... kaj Etnismo

En la decembra numero de *Etnismo*, la “informilo pri etnaj problemoj”, okupas elstaran lokon la etna situacio en Litovio, gastlando de la lasta Universala Kongreso. Kiel kutime, la revuo estas inform-riĉa kaj diversa numero, ĉar ĝi okupiĝas pri bretonoj, okcitanoj, katalunoj, irlandanoj, kolombiaj popoloj, mapuĉoj, lernolibro pri la bolonja kaj aliaj. Hektor Alos prezentas en paĝo kaj duono la celojn kaj diskutojn pri la propono de nova statuto de aŭtonomio por Katalunio. Li artikolas ankaŭ pri la okcitanisma manifestacio okazinta oktobre en Carcassona. Ankaŭ Ferriol Macip aŭtoras noton pri nova okcitanlingva filmo, kaj la revuo reprenas du erojn de la pasinta numero de *Kataluna Esperantisto*, i.a. la artikolon de Gerard Escuer pri la kaŝuba.

Neus Moly i Martí forpasis la pasintan 19an de novembro en Barcelono. Ŝi aĝis 61 jarojn. Ŝi estis nuntempe ano de la plenumkomitato de KEA kaj ĝia reprezentanto antaŭ la Federacio de Katalunaj Organizo Internaciaj Agnoskitaj, en kiu ŝi membris en la estraro. De 1999 ĝis 2002 ŝi prezidis nian asocion. Krom la kongresoj en Manresa en Ĝirono kaj la vigla solidara kampanjo kun Bosnio, el tiu periodo verŝajne plej imponas la seminario pri “la lingva problemo en Eŭropa Unio”, en kiu partoprenis elstaraj politikistoj kaj lingvistoj – eble la pinto de la ekstera agado de KEA en sia historio. Menciindas, ke dum sia mandato, ŝi aparte vartis la reprezentan funkcion de la KEA-prezidanto ĉe aliaj asocioj – laboro ne ĉiam videbla por la membraro, sed gravega por esperanto.

Neus Moly estis doktoro pri pedagogiko kaj profesie instruisto. Kune kun ŝia edzo, Ramon Perera, ŝi funkciigis la esperanto-fakon de Amikoj de Unesko en Barcelono kaj ĝiajn multnivelaĵojn kursojn. Ŝia socia aktivado ne limiĝis al esperanto, sed por ŝi la internacia lingvo apartenis al tutaĵo en la politika kaj por-virina agadoj, ankaŭ en kiuj ŝi enplektiĝis.

Ŝia forpaso ne nur lasas nin sen ekstreme vigla kaj fidinda aktivulo, sed foriris ankaŭ saĝa konsilanto kaj plej trafe sprita kamarado.

El dilema konkani

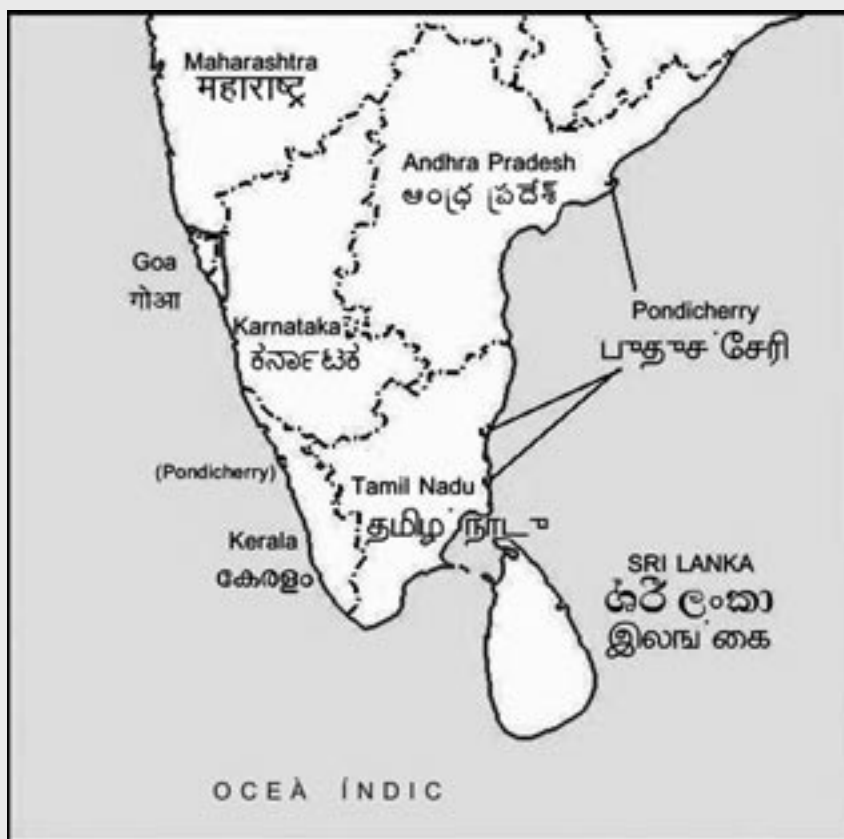
La decisió del govern de l'estat de Karnataka d'introduir el konkani com a assignatura a les escoles públiques ha tornat a encendre el debat sobre com escriure aquesta llengua: cal usar els alfabet devanagari, kanarès o llatí? Aquesta llengua indoeuropea no posseeix una escriptura pròpia. En el litoral occidental de l'Índia, el konkani s'escriu en els alfabet devanagari, kanarès, llatí, malaialam o arabopersa, segons l'escriptura dominant a la regió.

Els 3,7 milions de parlants del konkani a Karnataka fan servir l'alfabet kanarès des de fa més d'un segle. Hi ha una tradició literària important: el 2004 es van editar uns 40 llibres en el konkani de Karnataka, per no parlar de moltes revistes.

Després d'una àmplia consulta, que va incloure especialistes, escriptors, mestres, pares i mares d'alumnes i els alumnes mateixos, l'Acadèmia Literària de la llengua konkani va decidir que els caràcters kanarès siguin els normatius. Però el políticament poderós grup de pressió a favor del devanagari és contrari a aquesta decisió argumentant, entre altres coses, que l'Acadèmia Literària federal reconeix només la llengua konkani amb caràcters devanagari.

I ara, quan es començarà a ensenyar la llengua en les escoles públiques, alguns parlants del konkani afirmen que utilitzar el devanagari enfortiria els vincles nacionals amb els parlants de la llengua en els estats veïns de Maharashtra i Goa: en aquest últim el konkani és llengua oficial en escriptura devanagari. Tot i això els crítics mostren que, segons les estadístiques, de les 9.179 escoles públiques de primària de Goa el konkani és la llengua vehicular en només 81 d'elles, mentre que 930 centres se serveixen del maratí. A més a més, en totes les escoles privades, més prestigioses, s'ensenya en anglès.

Un tercer grup de pressió aconsella l'alfabet llatí. El konkani en alfabet llatí té la tradició literària més antiga (ja del 1622) i continua mantenint-se viva (en canvi, el devanagari només va ser utilitzat per al konkani a partir de 1893). Aquest grup argumenta que cal adoptar l'alfabet llatí no només perquè ja és utilitzat a bastament per konkanis de

Sis alfabet coexisteixen a l'extrem sud de l'Índia: tegulu (Andhra Pradesh), devanagari (Goa i Maharashtra), malaialam (Kerala), singalès (Sri Lanka), tàmil (Tamil Nadu, Pondicherry, Sri Lanka) i kanarès (Karnataka). Mapa: Gerard Escuer.

Goa, sinó perquè s'estendria fàcilment a la considerable (i influent) diàspora konkani fora de l'Índia. En efecte, els partidaris de l'escriptura llatina han desenvolupat una ortografia que és, segons ells, "ideal per als teclats dels ordinadors".

A. Giridhar Rao / Monato

El txuvaix a la Viquipèdia

Aquest desembre es compleix un any de l'edició en txuvaix de la Viquipèdia, la més gran enciclopèdia lliure a Internet, consultable en més de 100 idiomes.

La gestació es va produir en el seminari sobre "L'ús de llengües minoritàries en les condicions de mundialització" coorganitzat per l'Associació Esperantista Juvenil de Txuvàixia i l'Institut Estatal Txuvaix de Cultura i Art l'octubre de 2004, on van participar com a ponents un nombre destacat professors universitaris. El col·laborador

Irina Semionova presideix l'Associació Esperantista Juvenil de Txuvàixia

L'última obra de Verne, inacabada, va inspirar aquesta novel·la d'Abel Montagut

de la Viquipèdia en esperanto, Konstantin Hlyzov, d'Irkutsk (Sibèria), va presentar l'interès que pot tenir aquesta enciclopèdia oberta per a les llengües menys difoses. Davant de l'interès que va despertar la proposta, ell mateix va encapçalar la posada en marxa de la Viquipèdia en txuvaix dos mesos després.

En aquest any l'edició en txuvaix ha redactat més de 1.700 articles, la qual cosa la situa en 71è lloc del rànking de llengües, per damunt ja de l'osseti (1.300 articles) i l'occità (1.200). L'esperanto i el català se situen actualment en els llocs 16è i 18è, amb 31.000 i 23.000 articles, respectivament.

El txuvaix és una llengua de la família turquesa, força allunyada de la resta i més propera que elles al mongol. La parlen uns 2 milions de persones, la meitat dels quals a la República de Txuvàixia, a la ribera del Volga. Els txuvaixos descendeixen probablement dels huns i estan emparentats amb el poble que va envair l'actual Bulgària al segle VII i va donar nom al país.

Una televisió sense fronteres ni barreres lingüístiques

Ja utilitzat en la radiofonia, entre altres per Ràdio Xina internacional, Ràdio Polònia internacional, Ràdio La Havana, Ràdio Vaticà i per la RAI, l'esperanto ha fet un pas endavant amb el llançament d'Internacia Televido (ITV).

ITV és un projecte ambiciós de televisió internacional per Internet íntegrament en esperanto, endegat per Flávio Rebello, el creador brasiler del portal de notícies Gxangalo ('jungla'), del qual tothom en pot ser reporter.

Després de dos anys d'esforços, i d'un viatge a Europa de Rebello per aconseguir ajuts financers, ITV ha començat a funcionar en proves on hi pot participar qualsevol usuari o usuària d'Internet. Es requereix voluntariat d'arreu del món per informar, traduir, subtítular o col·laborar de diverses maneres. Cal, és clar, conèixer l'esperanto.

Un primer intent de creació de televisió internacional, E-TV, va fer-se a Itàlia, abans de l'explosió d'Internet, amb el suport del

Partit Radical Transnacional, el partit europeu més actiu a favor de l'esperanto, però va ensopegar amb la falta de mitjans financers.

Les primeres emissions radiofòniques experimentals en esperanto van tenir lloc el 1922 a Newark (emissora XYZ, prop de Nova York) i a Londres. Aquest exemple va ser seguit, el 1923, per Moscou, Montreal, Rio de Janeiro, i, el 1924, per Praga, Ginebra, Hèlsinki i París.

L'actual emissió en proves d'ITV consisteix en una hora i mitja de programes, renovats cada setmana i emesos de forma contínua, de manera que puguin ser vistos còmodament, amb independència de la zona horària on es trobi el telespectador. L'objectiu és passar a una franja de quatre hores de programació, renovada cada dia, que inclogui també un informatiu de mitja hora.

Conclòs l'any Verne

El 2005 es va celebrar el centenari de la mort de l'escriptor Jules Verne (Nantes, 1828 – Amiens, 1905), un dels escriptors més populars de la literatura fantàstica, inventor del submarí Nautilus i artífex de viatges tan extraordinaris i inimaginables, el segle XIX, com el de la lluna o al centre de la terra.

No és tan coneguda la relació de Verne amb l'esperanto. Poc abans de la seva mort, l'escriptor es va entusiasmar per la llengua internacional. Va començar a escriure una novel·la en la qual l'esperanto hi jugaria un paper important, *Viatge d'estudis*, però va morir abans d'escriure'n el final. El fil argumental presenta els membres d'una comissió d'estudis enviada al cor d'Àfrica i de la qual forma part, entre altres, el rus Nicolas Vanof, que ha d'ensenyar l'esperanto als altres membres de l'expedició. Verne explicava en la seva ficció que "l'esperanto, des de fa anys, s'ha estès en les vastes regions del centre d'Àfrica, per al més gran profit de la civilització i del comerç". Els cinc capítols que va deixar l'autor van ser després represos pel seu fill, Michel Verne, en una nova novel·la, *L'estranya aventura de la missió Barsac*, on va bandejar totes les referències a la llengua internacional.

La relació de Verne i l'esperanto ha inspirat la novel·la en català *El manuscrit de Jules*

L'esperantisme de Jules Verne és una faceta poc coneguda de la seva biografia. Font: Viquipèdia

Verne, d'Abel Montagut. En ella, un misteriós manuscrit desapareix de la seu d'una associació parisenca i els detectius juvenils Kalu i Eladi Pons investiguen on ha anat a parar.

Ha mort Ba Jin

El 17 d'octubre va morir l'escriptor Li Feigan, més conegut pel seu pseudònim Ba Jin, un dels autors més famosos de la literatura xinesa del segle XX. Estava a punt de fer 101 anys.

Nascut en una família rica, Li Feigan el 1920 es va inscriure a l'Escola d'Idiomes Estrangers de Chengdu i tres anys més tard va marxar a estudiar a Xangai i després a Nanjing. El 1927 va anar a estudiar a París, on va escriure la seva primera novel·la, *Destrucció*. Quan el 1928 va retornar a Xangai, va seguir escrivint i traduint. Va ser en el decenni següent quan va escriure les obres més destacades per la crítica: *Boira* (1931), *Raig* (1933) i *Llampec* (1935), agrupades en la Trilogia de l'Amor. És d'aquest període *Família* (1933), la seva obra més llegida tant a Xina com a l'estranger, i la novel·la *De la tardor a la primavera*, escrita originalment en esperanto i traduïda pel mateix autor al xinès el 1932. De la tardor a la primavera era la resposta literària de Ba Jin a la novel·la *De la primavera a la tardor*, de l'escriptor hongarès en esperanto Gyula Baghy, que Ba Jin va traduir al xinès. L'esperanto l'havia après, de forma autodidacta, el 1924 a Nanjing.

El pseudònim Ba Jin, amb el que signava les seves obres, segons s'explica, prové la primera i última síl·laba de les formes xineses de Bakunin i Kropotkin i il·lustra clarament la seva adscripció anarquista. Amb l'arribada dels comunistes al poder, va dedicar-se sobretot a traduir, particularment

clàssics russos. Durant la Revolució Cultural va ser ferotgement represaliat.

Després de la caiguda de la Banda dels Quatre, va tornar a escriure, tot i que a un ritme menor, i se li van encomanar diversos càrrecs oficials vinculats a la literatura, com ara president de l'Associació Nacional d'Escriptors Xinesos (1981) i president honorari de la Fundació per la Literatura Xinesa (1986). El 1986 va ser escollit president de la Lliga Esperantista Xinesa, de la qual havia estat membre del comitè a la seva fundació, el 1951. El 2001 va ser proposat pel premi Nobel de literatura.

Segona pel·lícula en occità

La pel·lícula en occità *E l'aura fai son vir* ('i el vent fa el seu volt') va ser presentada al Festival de Cinema de Londres, a finals d'octubre, on va obtenir una excel·lent acollida.

Es tracta d'un projecte experimental realitzat, sense ajuts públics, gràcies a una proposta particular de producció: tant actors com operaris van entrar en la producció i van abonar amb el treball la seva quota de participació. Alhora els habitants de la valls occitanes del Piemont, on es va rodar la pel·lícula, hi van col·laborar amb un gran entusiasme. L'obra també és experimental i innovadora per l'ús de les llengües dels personatges: el francès per la família Héraud, l'occità per als vilatans i l'italià pels forasters.

El film explica la història del pastor francès Philippe Héraud que, a causa de la construcció d'una central nuclear, decideix deixar la zona dels Pirineus per anar viure lluny, amb la dona i les tres filles. A Quersuenh, un petit poble de l'alta muntanya de les valls occitanes del Piemont, Philippe troba algunes persones que volen ajudar-lo a establir-

Ba Jin, escriptor, anarquista i esperantista
Font: Viquipèdia

La millor biografia de Zamenhof traduïda al castellà

Ha aparegut *El hombre que desafiò a Babel*, de René Centassi i Henri Masson. Es tracta d'una biografia de l'iniciador de l'esperanto explicada gairebé en forma de novel·la: "la millor biografia de Zamenhof", segons Umberto Eco. René Centassi va ser redactor en cap de l'agència France Press i Henri Masson és secretari general de SAT-Amikaro.

René Centassi, Henri Masson: *El hombre que desafiò a Babel*. Gram Ediciones, Esperanto-Liceo de Madrid. Madrid, 2005. ISBN 84-88519-15-X. 334 p.

s'hi, tot buscant-li una casa on estar-se, prats on portar les cabres a pasturar i un lloc adient per fer el formatge – tot això amb l'esperança que la feina del nouvingut serveixi d'exemple per als joves, que corren el risc de marxar de l'alta muntanya. Per altra banda, sovint els vilatans de cap de setmana estan descontents de les maneres de Philippe i volen preservar l'immobilisme rural...

E l'aura fai son vir és la segona en occità, després de *Malaterra*, estrenada el 2004, on també apareixen personatges que parlen llengües diferents.

Nòvas d'Occitània / red

Una anàlisi econòmica desaconsella l'anglès

☞ ve de la portada

L'ampliació de la Unió a 25 països, l'any passat, el nombre d'idiomes oficials es van enfilars d'onze fins a vint, i s'ha passat a vint-i-un amb la recent acceptació de l'irlandès – però no del català. Això està fent replantejar la política d'igualtat entre els idiomes estatals de la Unió Europea, establerta en el moment de la seva fundació, quan tan sols eren quatre, a un sistema d'una o d'un grup reduït de llengües de treball, que de mica en mica s'està imposant.

L'esperanto l'opció més eficient i equitativa

L'economista suís planteja una comparació entre tres escenaris possibles: l'anglès com a única llengua, el trilingüisme anglès-alemany-francès i l'elecció de l'esperanto com a llengua de treball interna dels organismes de la Unió. La primera opció encara engrandiria més les transferències econòmiques cap als països anglosaxons. En canvi, l'estudi conclou que l'opció trilingüe té un cost equivalent a la primera, però amb una major equitat. Considera, però, que pateix “una

certa inestabilitat” i que exigeix una quantitat considerable de mesures per ser viable.

La tercera opció, l'esperanto com a única llengua interna de treball, apareix, amb molta diferència, com la més barata i igualitària. L'estalvi s'aconseguiria per una doble vessant. Per un costat, la simplicitat de l'esperanto permetria invertir menys en l'ensenyament de llengües – tot i que l'estudi preveu l'aprenentatge d'una segona llengua estrangera a les escoles de tots els països membres, inclòs el Regne Unit – i, per altra, en no tenir-la ningú com a pròpia, els productes i serveis lligats al seu ensenyament podrien produir-se equitativament en tots els països, generant riquesa en tots ells.

El professor Grin també analitza breument la viabilitat d'aquesta tercera opció, que considera “impracticable a curt termini” però possible en una generació. “El 85% de la població de la Europa dels 25 hi té un interès directe i evident, independentment dels riscos polítics i culturals que comporta l'hegemonia lingüística”, afirma. □

L'Associació Catalana d'Esperanto només es manté amb les vostres aportacions

Fes-te'n soci

Com a soci de KEA rebràs el Kataluna Esperantista, estaràs al corrent de tots els esdeveniments, tindràs rebaixa als congressos... però sobretot estaràs contribuint amb el moviment esperantista a casa nostra.

Sobre “Els inicis del moviment esperantista a Catalunya” de Francesc Poblet

Xavier Margais

A continuació reproduïm la conferència de Xavier Margais sobre el llibre “Els inicis del moviment esperantista a Catalunya” de Francesc Poblet, donada durant el passat congrés català d’esperanto a Ceret.

La presentació del llibre de Francesc Poblet, *Els inicis del moviment esperantista a Catalunya*, enceta els encontres que formen part dels actes del 32è Congrés Català d’Esperanto. Ho fem a Ceret, perquè celebrem el centenari de la fundació de l’Aplec Esperantista de Catalunya, la primera organització de caràcter nacional que va unir catalans d’ambdues bandes dels Pirineus i que tenia per objectiu la divulgació de l’esperanto, la llengua auxiliar internacional. Així, vull expressar que per mi és un honor poder estar avui aquí a Ceret, la capital del Vallespir, juntament amb vosaltres.

Presentem, doncs, *Els inicis del moviment esperantista a Catalunya*, obra de recerca de l’investigador Francesc Poblet, que està fent el doctorat en ciències històriques i que ha triat com a objecte d’estudi el moviment esperantista a Catalunya. En conseqüència comença el llibre explicant-nos alguna de les raons de la seva tria. Així, hi trobem la relació sentimental amb l’esperanto per la vinculació que el seu pare va tenir amb la llengua de Zamenhof quan anava a escola durant la República, el bessó que va dur en Francesc a interessar-se per l’esperanto i consegüentment pel moviment esperantista.

Seguidament, el nostre investigador s’endinsa en el món de creadors i assagistes originaris dels Països Catalans

Xavier Margais i Francesc Poblet en el moment de la conferència

que van tractar de solucionar el problema babèlic, des de Ramon Llull a Sinibald de Mas, passant per Joan Lluís Vives, Francesc Mirambell, Bonaventura Carles Aribau, Narcís Monturiol, el doctor Pere Mata, Vicenç Verdú i també l’alemany Johann Martin Schleyer, creador del volapük i l’hebreu Llätzer Zamenhof, autor de l’esperanto.

Després ens explica les primeres passes del que seria l’esperantisme com a moviment social: els contactes que gent catalanoparlant van tenir amb la llengua zamenhofiana, les connexions epistolars mantingudes en esperanto, l’any 1896, i articles que es publicaren a *El Nuevo Régimen*, el 1898, en els quals s’invitava tothom a interessar-se per l’esperanto. També ens explica el naixement dels primers grups esperantistes al Principat, específicament a Barcelona, Manresa

i Cardona, i la constitució d’entitats de caire nacional com la Sociedad Española para la Propagación del Esperanto o la fundació de l’Aplec Esperantista de Catalunya, el 1904 a Ceret. Aquesta darrera entitat, serà el precedent d’Esperanto Kataluna, abans que es fundi la Federació Catalana d’Esperantistes. El nostre investigador es fa ressò de les distintes revistes o butlletins que aparegueren editades en esperanto i català, promogudes per les associacions esperantistes. En aquest sentit és interessant l’anàlisi que fa sobre el *Butlletí de l’Aplec Esperantista de Catalunya*, del qual només sortiren tres números.

Amb la lectura del llibre de Poblet, veiem com l’esperantisme es va estenent dins la societat de l’època. Dos exemples: aquell any 1904 en un congrés obrerista celebrat a Sabadell i en un altre

**Era extremadament
dificultós
que l'esperantisme
arrelés en una societat
sotmesa a aquelles
condicions socials
i en canvi ho va fer**

celebrat a Barcelona per la Unió Catalanista, hom acordà la utilització de l'esperanto a les respectives relacions internacionals, i també la primera trobada multitudinària en què l'ús de l'esperanto fou ben viu; efectivament, aquest encontre en què van assistir esperantistes catalans d'ambdues bandes dels Pirineus, i també esperantistes francesos, va tenir lloc durant la Pasqua del 1905 a Barcelona i fou organitzada per l'Aplec Esperantista de Catalunya.

De manera que comencem a trobar l'esperanto instal·lat dins la nostra societat. Homes com Frederic Pujulà, que feia part del cercle cultural del modernisme, l'introduiran amb força dins l'editorial i revista *Juventut*. Fins i tot des de l'exili a París, on donà classes d'esperanto a la Sorbona, Pujulà continuà treballant per les cultures catalana i esperantista.

De les consideracions que Francesc Poblet fa de caràcter més general i en relació als primer esperantistes, n'apuntarem dues: indica quines són les professions majoritàries entre els iniciadors de l'esperantisme als Països Catalans. Així, per una banda confirma el que ja sabíem sobre la professió d'aquells pioners: en bona mesura eren clergues i militars, després gent en contacte amb la cultura; apuntarem la professió d'alguns d'aquells pioners: un agent d'assegurances com Alfons Sabadell, un estudiant de lleis com Frederic Pujulà o un llibreter i director de l'Acadèmia de Taquigrafia com Joan Rosals, un enginyer elèctric com el mallorquí Gabriel Alomar o un fabricant de bicicletes com era el ceretà Eduard Agramon.

Poblet ens explica les raons per què hi havia tants clergues i militars dins el nucli iniciador de l'esperantisme català i asse-

nyala causes com l'analfabetisme, les dures i llargues jornades de treball i el fet que la primera prioritat de la majoria dels catalans d'aquella època era la simple supervivència. En conseqüència, era extremadament difícil que l'esperantisme arrelés en una societat sotmesa a aquelles condicions socials, o si ho voleu, no tenia les condicions més apropiades per poder arrelar i progressar. I en canvi ho va fer.

Aquestes consideracions posen de manifest alguns fets paradoxals, sovint contradictoris, i que són indicatius dels xocs profunds de caire ideològic que niaven dins la societat de l'època. Vegem que dins el col·lectiu esperantista catalanoparlant primigeni hi trobem, com ja hem dit anteriorment, un gran nombre de clergues entre els quals destaquen els de les congregacions de jesuïtes i escolapis. D'altra banda, també hi trobem un important nombre de militars, una bona part dels quals eren, alhora, francmaçons. Poques persones són ignorants del desamor que sentia la professió religiosa, i més encara els jesuïtes, per la maçoneria. En aquest sentit, no hem d'oblidar que el 1896 es va celebrar a Trento, un congrés antimaçònic amb assistència d'altres jerarquies del catolicisme i dels principals integristes espanyols. Allà dissenyaren com acabar amb el que ells anomenaven la secta tot presentant-li batalla en qualsevol camp. De manera similar, és ben conegut el menyspreu amb què es captenia la maçoneria envers la clerecia i, en relació a l'esperanto, podem observar les afirmacions que hom féu en el número 133 del *Boletín Oficial del Grande Oriente Español*, editat a Madrid el 26 de maig de 1903, on s'afirma que l'esperanto és la llengua internacional de la maçoneria. En síntesi, sabem que els defensors de la religió i del laïcisme, és a dir clergues i maçons, més que rivals foren enemics i entremig hi va haver l'esperanto, i ambdós col·lectius feren actes de fe favorable a l'esperantisme, tot intentant de fer-se'l seu.

Una altre fet paradoxal: el treball i l'oci. Enguany celebrem el centenari d'una llei que obligava a aturar la feina un dia a la setmana i el diumenge fou el dia que es declarà festiu. Ara bé, el fet de descansar un dia no significava que la producció davallés de manera ostensible i, per tal d'impedir en un futur sorpreses desagradables, la feina setmanal va quedar establerta en seixanta

hores, la qual cosa significava unes jornades de 10 hores diàries de feina. En aquestes condicions, dins la classe treballadora, ¿qui podia aprendre esperanto? Tot i amb això, segur que hi va haver qui va aprendre a llegir i escriure, i després va assumir la llengua de Zamenhof. ¿On s'arreceraven els obrers després de les llargues jornades de feina? Als casinos, als ateneus, als centres obrers. Allà gastaven, entre jornada i jornada, els seus reduïts espais temporals d'oci. I com bé ens diu en Francesc, va ser aquí on va arrelar l'esperantisme.

La darrera paradoxa. Estem ara i aquí celebrant el centenari de la fundació de l'Aplec Esperantista de Catalunya i de l'inici de l'esperantisme organitzat als nostres països. L'Aplec fou una associació que va unir membres disgregats del col·lectiu esperantista català. Un fet, aquest, que en principi ens hauria de satisfer gratament. Que ens hauria d'omplir de joia, però topa amb la següent incògnita. ¿Quines expectatives temporals tenien aquells pioners de veure plasmada socialment la seva opció lingüística? En altres paraules: ¿s'haurien imaginat per un moment que cent anys més tard no només no s'hauria arribat a la famosa *finavenko* sinó que l'esperantisme, en el millor dels casos seria considerat un somni utòpic per la major part dels qui dissenyen la societat? En aquest supòsit, ¿els hauria satisfet a aquells pioners catalano-esperantistes saber que cent anys més tard els objectius que es proposaven encara no s'hagin aconseguit?

Finalment, voldria que constés la següent reflexió. Francesc Poblet ha estat el primer historiador que ha inscrit en una universitat de la Catalunya peninsular, un treball d'investigació sobre el moviment esperantista català, un moviment social protagonitzat per catalans proclius a l'internacionalisme. Un moviment que va tenir una importància cabdal durant el primer terç del segle XX, fins que fou ofegat com a conseqüència de la victòria del totalitarisme feixista.

Així, ens podem demanar: ¿per què hem hagut d'esperar fins que el segle XXI ha estat consolidat per veure inscrita una tesi doctoral sobre el moviment esperantista català? És cert que s'han fet estudis sobre altres moviments socials, no els citarem ara, segurament seria tediós. La meua resposta a aquest interrogant es fonamenta en la im-

Manifestació de la Comissió Pro-Presos a favor de Francesc Ferrer i Guàrdia, Barcelona, 1909
Font: Fundación Largo Caballero

pressió que l'esperantisme ha estat marginat simplement perquè els erudits que haurien pogut fer aquesta tasca, en ser incapaços de desxifrar el contingut del material escrit en esperanto, han preferit ignorar la cultura que ha generat l'esperantisme català i han obviat tot el moviment. D'aquesta manera han esdevingut uns lletrats, car han preferit ignorar els treballs, les dèries i quimeres, les il·lusions d'un segment del poble català, abans d'entretenir-se a aprendre una llengua que els hauria obert el camí per comprendre aquest moviment social. Així, han triat marginar un moviment social ampli i potent, i per tal d'amagar la seva ignorància els al·ludits homes de ciència van col·laborar en la difusió de mentides i estereotips enganyosos. Per això, perquè d'una manera o altra ajudarà a desembolicar la troca a on havia situat el món universitari al moviment esperantista, penso que hem de donar les gràcies a en Francesc i ajudar-lo en tot el possible, per què pugui dur a bon terme el treball que s'ha proposat sobre el moviment esperantista a Catalunya, del qual ara i aquí ens en dona un tast.

En conseqüència, Francesc Poblet té ara una doble responsabilitat, amb el món universitari i amb el moviment esperantista que investiga i analitza. De manera que cal que treballi amb tot el rigor per què uns i altres n'esperen molt de la seva feina. □

L'esperantisme ha estat marginat de la universitat perquè els erudits, en ser incapaços de desxifrar l'esperanto, han obviat tot el moviment

La libro de Aleksander Korĵenkov donas novan perspektivon al la historio de esperanto

Senvualiga perspektivo

Mi konfesas, ke kiam mi unufoje rigardis la kovrilojn de la libro, surprizite de la titolo “Historio de Esperanto”, mi taksis ĝin simpla resumo, kiu celas enkonduki esperantan historion al komencantoj. Certe, la ekstera aspekto de la libro perfidis min pri la esenco de la verko, nome historia kompendio, kiu ampleksas de la naskiĝo de Zamenhof ĝis la nunaj tempoj de nia movado. Baldaŭ mi forlasis miajn antaŭjuĝojn kaj opiniis ĝin interesa eĉ por tiuj, kiuj jam legis *La danĝera lingvo* de Ulrich Lins (eldonejo Progreso, 1990).

La libro de Aleksander Korĵenkov donas novan perspektivon al la historio de esperanto, ne troveblan en aliaj tiaj libroj. La unuaj ĉapitroj, temantaj pri la vivo de Zamenhof kaj la unuaj jaroj de nia lingvo, estas pritraktitaj sen mitoj kaj fervoroj, tiel ke, eĉ ŝokos la legonton tiklaj aspektoj de la movado antaŭe ne tiel klare alfrontitaj. La cionismo kaj idearo de Zamenhof (homaranismo/hilelismo), konsistanta solvon por religiaj hatoj kaj la juda problemo, kaj ties konfliktoj kun la tiamaj gvidantoj okupas la tutan unuan ĉapitron. Ankaŭ rilate al nia majstro, tre impona estas la aserto (verŝajne ankoraŭ ne sufiĉe pruvita), ke “Zamenhof neniam sukcesis profesie, kaj li devis kuraci malriĉulojn, ĉar pli riĉaj malsanuloj preferis konsulti pli kompetentajn fakulojn”.

Tio montras la senvaligan karakteron de la verko, tute necesan por tiu, kiu ne volas blindigi sin per falsaj herooj. Tiusence, leciondonaj estas la ĉapitroj pri la unuaj jaroj, kiuj detale priskribas la nestabilan situacion de la movado, pro internaj personaj disputoj ene de la plej gravaj esperantistaj institucioj, kaj pro cenzuroj kaj premoj de tiamaj registaroj. Ankaŭ la ido-skismo perdas sian perfidecan

ŝelon pro pluraj provoj reformi la Fundamenton, kiujn elstaraj esperantistoj proponis, –eĉ Zamenhof mem proponis kelkajn, verŝajne intence neakcepteblajn.

Bedaŭrinde, tiu profunda analizemo ne daŭras ĝis la fino de la libro. La postaj ĉapitroj de la dua mondmilito iĝas des pli resumaj kaj ĝeneralaj ju pli la rakonto kronologie antaŭeniras. Eĉ fine la aŭtoro avertas sian malvolontemon aldoni la lastan ĉapitron “Post la falo de la Berlina muro”, periodo kiu enhavas tre gravajn temojn ne sufiĉe disvolvitajn kaj pripensitajn en antaŭaj libroj pri la esperanta historio, kiel ekzemple, la manifestojn de Raŭmo kaj Prago kaj ties influojn, sukcesojn kaj malsukcesojn. Mankas ankaŭ profundigo pri la movado en la socialismaj landoj: eble la libro de Lins aŭ tiu de Blanke donas pli bonan rigardon sur tiu epoko (Detelev Blanke, *Esperanto kaj socialismo? Pri la movado sur la ‘alia flanko’*, eldonejo Mondial, 2004).

Sed aliflanke, oni devas konsideri, ke plej eble la celoj de la libro estas tre bone atingitaj ĉar, kiel asertas la aŭtoro, “[ĝi] estis verkita kiel kursteksto por la Somera Esperanto-Kursejo”, kompletigita kaj tralaborita antaŭ ties publikigo. Do, la libro ja utilos al tiu, kiu ne bezonas konsideri la soci-politikajn konjunkturojn, kiujn la esperantismo travivis, sed pli deziras malkovri ĝian evoluon. Plie, bedaŭrinde tiaj libroj ne estas eldonataj ofte, do ni devas ja gratuli la verkinton.

Gerard Escuer

Aleksander Korĵenkov. *Historio de Esperanto*. Serio Scio (vol. 5), Eldonejo Sezonoj. Kaliningrado, 2005. 128 paĝoj.

Fariĝu subtenanta membro de KEA

Subtenantoj minimume kotizas duoble, kaj dank'al ili ni povas pli glate daŭrigi nian agadon

skribu al: kea@esperanto-ct.org

Fiaska prezento de lingvoegaleco

En la lastaj monatoj leviĝis voĉoj kontraŭ eksceso de bonvolemo fare de UEA al totalismaj reĝimoj, kaj pli precize al la teksto de la t.n. Pekina Deklaro, fina dokumento de la 89a Universala Kongreso en 2004. En ĝi, la kongreso “alte taksas la agadon de la ĉina registaro, kiu cele al pli justa kaj diverseca aliro al internacia interkompreniĝo, subtenas la instruadon kaj utiligon de esperanto”. Ne gravas, ke la lingvopolitiko de la ĉina registaro estas unu el la plej neniigaj en la mondo por la lingva kaj kultura diverseco interne de sia lando; ne gravas, ke ĝi rekte kontraŭas la proklamitan celon de la esperanto-movado ekde la Manifesto de Prago al lingvaj egaleco kaj diverseco; gravas nur, ke ĝi iom flatas la esperanto-movadon, ĉar ĝi portempe uzas ĝin por siaj celoj: ekspiti la anglan, sendube atendante sian vicon baldaŭ fariĝi la nova monda superpotenco, kaj mem postuli la lingvon de la ĉefa etno de la lando kiel hegemonian lingvon tutplanedan. Ĝia agresiva naciisma politiko rilate la najbarojn ne supozigas alion.

Pro tio, la tri-lingvaj aktoj de la 3a Nitobe-Simpozio pri Lingvaj Problemoj en Internaciaj Rilatoj, okazinta dum la lasta pekina UK, malgraŭ alloga fasado, fariĝis jam dekomence tre suspektindaj.

Tamen, la unua artikolo, “Lingva egaleco en internaciaj rilatoj” de Humphrey TONKIN, estas ĉiel valora, interesa kaj leginda, kiel ĉiam ĉe tiu aŭtoro. En ĝi, li allogas kaj multfakte prezentas, sen bombasto, la staton kaj potencialon de esperanto, kaj, samtempe, la lingvan malegalecon en la mondo.

Samcelan sed malsaman aliron, ankaŭ klaran kaj didaktikan, entreprenas LEE Chong-Yeong, vicprezidanto de UEA, en sia multtabela prelego “Al nova internacia lingva ordo”. En ĝi, li evidencigas kreskantan kontraŭstaron kontraŭ la monopola superregado de la angla, kaj klopodas ligi homajn kaj lingvajn rajtojn – bedaŭrinde kun nesufiĉe da faka bibliografia subteno (i.a. de aŭtoroj kiel Phillipson, Skutnabb-Kangas, Nettle kaj Romaine – por citi nur anglalingvajn aŭtorojn). Sen almenaŭ iu universitata bazo, prelego de esperantista nelingvisto en libro eldonita de esperantistoj riskas fali en malatenton ĉe ne jamaj konvinkitoj.

Jen la fino de ĉio interesa en la aktoj.

La konferenco meritis la partoprenon de elstara gravulo, YANG Guang, ĝenerala direktoro de la Departemento de Lingva Planado kaj Administrado de Ĉinio. En ĝi li prezentas la oficialan lingvopolitikon de la lando, profunde stalinisman. Li senhezite prezentas ĝin kiel “vojon al lingvaj egaleco, diverseco kaj harmonio”. Por ĉiu nur iom konatiĝinta kun la efektiva ŝtatpolitiko ĉi-tema, i.a. per la vastaskala malplimultigo de la ne-hanaj popoloj en siaj regionoj kaj la senigo de iliaj rajtoj (inter aliaj ankaŭ la lingvaj, ekzemple, sed ne nur, en Orienta Turkestano, Tibeto kaj Interna Mongolio), la prelego montriĝas pinto de aŭdaco, eĉ insolento.

Apartenas al la sama skolo la sekva ĉina oficiala delegito, SU Jinzhi, kiu per unu frazo resumas la paradoksan opinion de la ĉina registaro: “la lingva egaleco havas striktan rilaton kun la ŝtata suvereneco”. Eble oni povus verki lingvan version de Antigono – verŝajne ankoraŭ ne esploritan flankon de tiu mito. Kompreneble, por la ĉinaj aŭtoritatoj, lingva egaleco ekzistu nur por ŝtataj lingvoj, kaj interne de la ŝtatoj neniu fremdulo enmiksiĝu, kiel ĉiu sufokas siajn proprajn minoritatojn.

Tiun vidpunkton plej klare evidencigas la tria kaj lasta ĉina preleganto, LIU Haitao, esperanto-parolanto. Li deiras de la konata kvar-nivela modelo de lingvoj (loka, regiona, superregiona kaj monda) kaj proponas tri-nivelan, kun lingvoj lokaj, ŝtataj kaj esperanto kiel unusola mondlingvo. Jen han-ŝovinisma deturniĝo de la devizo “esperanto, dua lingvo por ĉiuj”, laŭ kiu ĝi fariĝu la tria por konkeritaj kaj malplimultigitaj popoloj.

Aliaj eroj estas eĉ malpli menciindaj. KOBAYASHI Tsukasa, de Japana Esperanto-Instituto, prezentas la defendon de esperanto antaŭ la Ligo de Nacioj faritan de NITOBÉ Inazō – epizodon tre konatan de esperantistoj. Bedaŭrinde temas pri simpla mallonga rakonto, kaj la aŭtoro ne rilatigas ĝin kun la temo de la konferenco.

Michael CWIK, de la Eŭropa Komisiono, prezentas tre lakone interesajn “principojn

La prelego de Yang Guang montriĝas pinto de aŭdaco

Por Liu Haitao esperanto fariĝu la tria lingvo por konkeritaj kaj malplimultigitaj popoloj

por komunikado ene de multlingva komunumo kiel Eŭropa Unio”, rezultojn de unutaga simpozio organizita en 2003 de diversaj ne-registaraj organizoj en la Eŭropa Parlamento. Eĉ pli vortoŝpara estas la resumo de la prelego de Noel MUYLLE, direktoro de la tradukservo de Eŭropa Konsilio, kiu prezentas kelkajn evoluojn en la tradukservoj de plurlingvaj organizaĵoj.

La prelego de MIYOSHI Etsuo estas tipa de nacia esperanto-bulteno: ĝi estas balasto en libro, kiu pretendas akademiecon. Kaj tiel okazas pri la vidpunkto de bahaanoj pri mondaj lingvaj problemoj, prezentita de Kimiko SCHWERIN: UEA povus eventuale inviti la internacian rugbe-federacion prelegi en siaj seminarioj, kio certe altigus la jam stratosferan konsideron de esperanto inter lingvistoj kaj en la internaciaj organizaĵoj.

Resume, jen volumo verŝajne celinta nur flati la ĉinan registaron, por iel danki ĝian limigi-

tan kaj interesitan subtenon al esperanto, sed la nivelo de ĝia enhavo estas ekstreme varia, kaj averaĝe malalta kaj nefidinda. Mi legis dekojn da lingvistikaj libroj, kaj nur kelkaj disfalantaj broŝuretoj verkitaj de bonvolemaj sed malmultsciaj aktivuloj por malpli uzataj lingvoj kaŭzis al mi tian impreson de fiasko. La plej bona intenco, eĉ kun la mono necesa por publikigi tiel belaspektan eldonaĵon, ne sufiĉas. Mi elreviĝas, ke UEA lanĉis tian verkon, eĉ plurlingvan por ridindiĝi tra la mondo, kaj eĉ ĝuste pri temo, pri kiu ĝi arogas al si esti specialisto. Ni prefere forgesu pri ĝi, kaj espereble UEA lernu el la fuŝo.

Hektor Alos i Font

LEE Chong-Yeong kaj LIU Haitao (red): *Al nova internacia lingva ordo / Towards a New International Language Order*. Universala Esperanto-Asocio, Rotterdam, 2004. ISBN 92-9017-085-9. 240 p.

Julio Baghy (foto: Libera Folio)

Komencantoj: Paĉjo Baghy

Unu el la plej gravaj verkistoj en esperanto dum la intermilitaj kaj postmilitaj jaroj estis la hungaro Julio Baghy. Li naskiĝis en 1891 en teatra familia kaj studis **aktoradon** dum sia juneco, sed baldaŭ esperantiĝis (en 1911) kaj trovis en nia lingvo sian veran vojon.

Tamen, lia partopreno en la unua mondmilito deflankigis lin el tiu vojo: en 1915 la rusoj kaptis lin kaj li devis pasigi pli ol kvin jarojn en pluraj lokoj en Siberio, kie li instruis esperanton al aliaj malliberuloj kaj **civiluloj**.

Lia verkaro tre rilatas kun tiuj du faktoj: la vivo en teatra familia kaj la milito. Liaj du famaj **romanoj** *Viktimoj* kaj *Sur sanga tero* temas pri liaj spertoj en Siberio kaj Baghy verkis ilin kvazaŭ interparolojn de teatraj ludantoj. Tio tiutempe signifis ion novan en la esperanta literaturo, sed Baghy verkis **multstile**. Liaj poemaroj (*Preter la vivo*, *Pilgrimo*, *La vagabondo kantas* ktp) estas simplaj, facile legeblaj, tre taŭgaj por novuloj kaj malgraŭ tio, ege belaj kaj kolorriĉaj.

Baghy parolas en sia verkaro pri homecaj kaj pacemaj valoroj, kiujn li prenas el siaj memoroj, do, la temaro tre rilatas kun la celoj de la movado. En lia plej interesa **romano**, *Hura* (1930), feliĉo kaj malsukcesoj ludas kiel kontraŭaj fortoj, kio donas vivecon al la verko, ĉar plurfoje ambaŭ aferojn ni spertas dum nia vivo.

Baghy verkis ankaŭ lernolibrojn, organizis kursojn kaj kulturajn renkontiĝojn, helpis la esperanto-movadon kaj starigis, kunredaktis kaj kunlaboris la elstaran gazeton *Literatura Mondo*. Li **proponis**, ke la festo de la naskiĝtago de Zamenhof fariĝu la tago de la esperanta libro.

Pro lia verkaro kaj agoj en la movado, la hungara esperanto-verkisto Tárkony nomis lin “paĉjo de la tuta mondo esperanta”. Ĉu necesas rekomendi novan legadon por la nova jaro?

Gerard Escuer

aktorado: teatra ludado.

civiluloj: ne militistoj.

romano: longa rakonta verko literatura.

stilo: persona maniero verki.

proponi: prezenti ion por kune interkonsenti.

Progresantoj: La balkanaj familianoj de la rumanoj

En Balkanio loĝas tri etegaj komunumoj parolantaj latinidajn lingvojn tre similajn al la rumana. La unuan parolas proksimume nur 500-1000 loĝantoj en ok vilaĝoj, oriente de la Istria duoninsulo (kroata parta), kiuj nomigas sin mem Vlaŝi aŭ *Rumâni*. Ilia lingvo estas la istri-rumana kaj havas nenian **agnoskon** de la kroata registaro. Elstara diferenco rilate al aliaj ruman-similaj lingvoj estas la **intervokala** 'n', kiu iĝas 'r' en la istri-rumana, tiel ke, ekzemple *lumină* (esperante: lumo) iĝas *lumira*. Pro tio kelkaj fakuloj opinias, ke la istri-rumanoj devenas el Transilvanio, kie la rumana havas tiun similan econ.

Alia ruman-simila lingvo estas la arumana, la plej parolata el la tri lingvoj. Ĝiaj parolantoj (*armâneashti* aŭ *armăneșce*), 300-500 mil entute, loĝas dise, norde de Grekio, sude de Albanio, en Bulgario kaj en Makedonio. Forte **influita** kaj de la apudaj slavaj lingvoj kaj eĉ pli de la greka, ĝi enhavas kelkajn elstarajn diferencojn rilate aliajn latinidajn lingvojn. Ekzemple, la artikolo estas almetita en la finon de la vorto kaj la enkondukitajn novajn vortojn oni prenas precipe el la greka.

En 1913 Grekio permesis starigi lernejojn pagitajn de Rumanio, sed tiuj ĉesis funkcii post la 2a mondmilito, ĉar Grekio konsideris ilin kontraŭ-grekaj. Ekde tiam ne nur ne eblis por la arumanoj lerni en la propra lingvo, ankaŭ ili suferis punojn kaj **humiligojn** pro ties uzo. Nun la arumana ankaŭ estas mortanta lingvo, pro tio en 1997 la Eŭropa Konsilantaro 'rekomendis' al la balkanaj ŝtatoj havantaj arumanajn komunumojn progresigi la edukadon, kulturon kaj amas-komunikilojn en tiu lingvo.

La lasta el la tri lingvoj estas la megleno-rumana, tiel nomata ĉar ĝi estas parolata en

Mapo: Gerard Escuer

la Meglena regiono (nordoriente de Grekio) kaj en kelkaj apudaj vilaĝoj de Makedonio. Entute estas 2000-6000, kiuj sin nomigas *Vlaheŝte*. La bulgara pli vaste influis la vortaron de tiu lingvo ol la greka la vortaron de la arumana. Ekzemple, la bulgara vorto *gora* (esperante: arbaro) estas *goră* en la megleno-rumana. Tamen, verŝajne la megleno-rumana perdis sian unuecon kun la rumana pli malfrue ol la arumanoj, pro tio kelkaj pensas, ke ili ekloĝis en Megleno ekde la 14a jarcento, dum la Bizanca **imperio**.

Ĉi tiuj lingvoj estas kaj malmulte parolataj kaj tre endanĝerigitaj, krome neniu registaro favoras ilin (foje agas eĉ kontraŭe) kaj iliaj parolantoj malofte povas uzi ilin en la ĉiutaga vivo kaj la lingvoj daŭre mortas. Ero de nia mondo mortas.

Gerard Escuer

agnosko: publike rajtigi.

intervokala: inter du el la literoj a, e, i, o aŭ u.

influi: efiki sur iu aŭ io.

humiligi: moke subpremi.

imperio: granda reĝlando stariĝita per militforto.

Interreta rubriko

La evento de la jaro estas sendube la apero de la Internacia Televido en esperanto. Ĝia ĉefpaĝo, en pluraj lingvoj, inklude de la kataluna, troveblas en la adreso: internacia.tv

Tamen, multaj raportis malfacilaĵojn por spekti la elsendojn uzante tiun adreson. Eblas rekte konekti kun la servilo, kiu provizas la televidan signalon, per jena adreso: www.interrogacaodigital.com/stream/itv/

Ankaŭ multe efikas enmeti rekte en la re-produktilon (Windows Media, Real Player: Arkivo > Malfermi adreson) jenan ligilon: mms://itv.interrogacaodigital.net/itv

Nepra kondiĉo por la normala spektado de ITV estas havi rapidan konekton al la reto, per ADSL aŭ simila sistemo.

La Plena Manlibro de Esperanta Gramatiko (PMEG) de Bertilo Wennergren estas tre fama verko por solvi eĉ la plej malfacilajn dubojn pri nia lingvo. Ĝis nun ĝi estis nur rete atingebla, sed Esperanto-Ligo de Norda Ameriko (ELNA) planas eldoni ĝin

libroforme. La aŭtoro kreis blogon (partopreneblan retan taglibron) por pli facila uzado de sia Manlibro. Jen la adreso de PMEG kaj de la koncerna blogo: bertilow.com/pmeg/, bertilow.com/blogo/?p=78

Anton Oberndorfer uzis la novan esploron de Google por blogoj kaj sukcesis trovi 1744 blogajn artikolojn en esperanto, uzante la ŝlosilajn vortojn “kaj estas”. Uzante la vorton “esperanto”, aperis 7610 blogoj en kiuj oni mencias nian lingvon aŭ uzas ĝin. Mi nun provis kaj la nombro ege kreskis. La nova servo de Google havas jenan adreson: blogsearch.google.com

La Projekto Gutenberg pri Literatura Arkivado enretigis kompletan version de la Fundamenta Krestomatio de Zamenhof. Oni povas ĝin elŝuti unikode aŭ laŭ surogata alfabeto el la adreso: www.gutenberg.org/etext/8224

La retpaĝaro pri la 91a Universala Kongreso de Esperanto okazonta en Florenco, Italio, de la 29a Julio ĝis la 5a Aŭgusto 2006 troveblas en la adreso: www.ukflorenco2006.it

La retpaĝaro “OLE”, Originala Literaturo en Esperanto, nun estas atingebla per nova adreso. En ĝi troveblas recenzoj pri centoj da libroj originale verkitaj en nia lingvo kaj biografioj de ties aŭtoroj; listo de esperantaj libroj rete legeblaj kaj aliaj interesaj ligiloj: esperanto.net/literaturo

Mihail Povorin kreis interesan retpaĝon el kiu elŝuteblas 70 ludoj en esperanto. Krome troveblas ligiloj al esperantaj ludoj de aliaj aŭtoroj kaj al dissendolisto pri intelektaj ludoj: mpovorin.narod.ru/ludoj/ludoj.html

La nova ludo de Klivo Lendon celas kontroli, ĉu oni kapablas ĝuste uzi la esperantajn ĉapelojn, tial ĝia nomo estas “Ĉapelludo”. Oni povas elekti plurajn tekstojn, kiuj aperas sen supersignoj. Aparte troveblas provizo da amuzaj bildoj de diversspecaj ĉapeloj, kiujn oni devas porti per la muso super la koncernan literon: www4.vc-net.ne.jp/~klivo/soft/chapelludo.htm

Darío Rodríguez

Lingva angulo: Esperanto minuskle

Reguloj pri majuskloj kaj minuskloj malsamas laŭ lingvoj – eĉ en pluraj skribsistemoj, tia duobleco de literoj tute ne ekzistas. Ankaŭ en la lingvoj evidentiĝas evoluo: en la lastaj jardekoj videblas klara tendenco al minusklemo, ankaŭ en esperanto. *Kataluna Esperantis-*to ja sekvas tiun fluon, eble plej notinde en la vorto “esperanto”.

En nia lingvo, ekzistas du tipoj de lingvonomoj. La plej kutimaj estas la a-formaj: *la kataluna, la hispana, la franca, la zulu* ktp. Sed ekzistas nombro da lingvoj o-finaĵaj. Plej ofte temas pri planitaj (*esperanto, ido, volapuko, okcidental*o ktp), sed ankaŭ kelkaj naturaj lingvoj estas tiaj: *latino, prakrito, sanskrito, svahilo, zendo* kaj eble kelkaj aliaj. Fakte temas pri lingvoj, kies nomo ne rekte devenas de gento aŭ lando (sed eble jes etime: *Latio > latino*). Ĝuste ĉi-lastajn oni ofte skribis per majusklo, sed jam la unua PIV ilin prezentis minuskle; kaj nuntempe kuraĝuloj

riskas minuskligi ‘esperanton’ analoge al ĝiaj fratoj.

Ekzistas grava kaj notinda diferenco inter la du tipoj de lingvoj. Ĉe la unuaj, artikolo estas postulata (‘la kataluna [lingvo]’), dum ĉe la duaj oni neniam uzas artikolon: ‘esperanto’. Tial estas gramatike pravigebla konsideri la duajn propraj nomoj, kaj sekve postuli majusklon.

Tamen la koncepto, pri kio estas aŭ ne estas propra nomo montriĝas ne universalaĵ, nek la reguloj pri uzado de majuskloj. Francoj skribas majuskle la popol-nomojn: Germanoj, Italio – kaj tiel faris la varingjena PIV. Tio okazas ankaŭ en aliaj lingvoj: en la 1960aj jaroj en Bosnio oni batalis, por ke ‘muzulmanoj’ oficiale fariĝu ‘Muzulmanoj’, t.e. ke la islam-devenan komunumon de Bosnio oni agnosku kiel nacion anstataŭ nur kiel religian grupon, kio fine estis akceptita de la federacia registaro. En aliaj lingvoj, tag- kaj monat-nomojn

oni konsideras ne komunaj, sed propraj nomoj, kaj skribas ilin majuskle: Lundo, Mardo, Januaro, Februaro. Laŭ la populara kaj tradiciema Plena Manlibro pri Esperanta Gramatiko (bertilow.com/pmeg) nur monatoj estas propraj nomoj, dum semajntagoj estas komunaj nomoj “ofte uzataj propranomece”, tiel ke la aŭtoro rekomendas majuskligi la unuajn, sed ne la duajn. Tamen nuntempe plej ofte oni skribas ilin ambaŭ per minuskloj.

Kompreneble, en ĉiuj lingvoj, ankaŭ en esperanto, reguleco estas ne plena, kaj necesas konsideri tradiciojn, kiuj havas pezon kaj gravecon. Ĉu reguleco, ĉu tradicio? Se regulecon oni elektas, oni majuskligu kaj monatnomojn kaj o-finaĵajn lingvonomojn, aŭ nek unujn nek la aliajn. La elekto estas via.

Pep Pou

Estimar-se les mosques

Trevor Steele
Trad. Josep Virgili

Per què les mosques s'estimen molt més els homes que no pas a l'inrevés? Apreciat lector, ¿mantens la reciprocitat amb el permanent desig de contacte de les teves mosques més properes?

Fins no fa gaire jo també em trobava en el mateix estat de pobresa mental que tu, però en el decurs d'aquesta aventura la meva ànima ha anat madurant.

Creu-me, a la zona occidental de Queensland hi ha un nombre infinit de mosques autènticament amistoses. S'interessen per les orelles, la boca, els forats del nas i els ulls de qualsevol persona, però si et trien a tu per declarar-te el seu amor, et seran fidels per sempre més. Fins i tot una persona indigne rep l'adoració constant d'un núvol ben atapeït de mosques.

De bell antuvi era vergonyosament reticent a acceptar aquesta estimació. Després de caminar unes quantes hores em vaig témer que, si dues mosques més s'enfilaven a la meva esquena, cauria ofegat sota tant de pes. Per tant, fent un moviment sobtat, em vaig picar de cop els múscles amb les mans. Una dècima de segon després la meva boca es va activar –puah! gluc! ehem! puah! gluc! ehem! També els altres orificis de la testa varen detectar l'atenció vigorosa de les meves col·legues. Una tàctica equivocada.

Vaig recordar una història de quan era petit, que una mosca només és capaç de volar a quatre milles per hora. Conversió: aproximadament 6 km/h. Segurament jo podria córrer a set quilòmetres per hora durant prou de temps per escapar-me de les col·legues, ¿oi? Per tant vaig córrer, d'una forma imponent i vaig creure que me n'havia deslliurat – certament ja no n'hi havia cap a la meva cara. Però de cop vaig començar a sentir una riallada

menfotaire i dípter: un miler de mosques havien cavalcant en silenci darrere meu.

Ahà, una solució possible! Vaig veure com s'acostava ràpidament un d'aquells gran camions anomenats “trens de la carretera”. Més d'una vegada ja havia pogut experimentar com l'impuls del vent que generen aquests monstres era capaç de llençar-me fora del camí d'un bufada. ¿I si aquest vent enganxés de ple les meves mosques? Agafant-me el barret amb les dues mans, vaig girar l'esquena de manera que fos escombrada per l'huracà. Zuumm! Potser no hi va quedar cap mosca a la meva esquena, però havien escollit el moment oportú per emigrar a la banda del meu pit i la meva panxa.

¿Què podia fer? Vaig combinar les tàctiques 1 i 2: heroicament, vaig picar-me les parts del meu cos colonitzades i vaig fugir corrents. Però en va. Quan vaig aturar-me, esbufegant, el meu núvol de mosques era igual de dens que abans. Potser encara hi havia hagut incorporacions durant la correguda.

La característica principal de l'home és la seva capacitat de pensar. Vaig esforçar-me, per tant, a canviar el meu capteniment a través de l'esforç intel·lectual de caire superior. Vaig replantejar un antic sil·logisme:

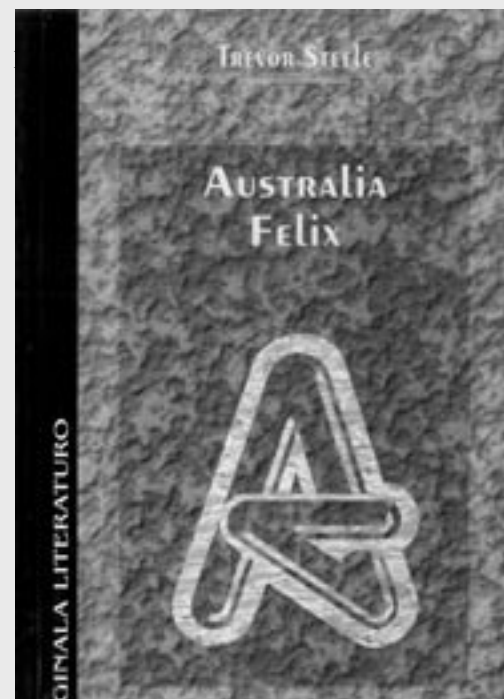
L'home és un animal

La mosca és un animal

-> La mosca és un home.

Per tant, he d'estimar les mosques com als altres homes.

Just quan acabava de fer aquest raonament, impressionant sense cap dubte, una desena de mosques – aproximadament – van intentar entrar dins dels meus

En aquell moment de desesperació em va venir al cap la imatge d'una xarxa mosquitera que m'havia regalat el meu amic barbut Tom O'Grady. ¿Potser també mantindria a ratlla les mosques? Amb algun problema em vaig posar la xarxa damunt del barret i vaig estirar-la cap avall, fins que em va tapar tot el cap. Com que el barret era ample la protecció quedava separada de la cara d'uns quants centímetres. Les mosques no tenien accés a cap forat.

Ara puc ser molt tolerant i, fins a cert punt, tenir relacions de simpatia recíproca amb les meves col·legues alades. Deixeu-me que us en presenti alguna. Aquesta a qui li agrada seure sobre el vidre esquerre de les meves ulleres de sol és en Marmeduc, un bon paio. En Bernat fa gala de la seva potència sexual, sovint davant del meu nas, però pel que veig només agafa enrabiades, no pot superar les mosquetes. La Berta és una femella tan ben formada que m'hi enamoraria fàcilment, si no fos que li agrada coquetejar amb tothom...

Del 3 al 5 de març
Atlantika Plongado
 Areia Branca (Portugal)
esperanto.web.pt/plongxu

Del 29 d'abril a l'1 de maig
**Printempa renkontiĝo/
 Jornades d'esperanto**
 Canet de Mar (Maresme)
www.esperanto-ct.org/kej

Del 29 de juliol al 5 d'agost
Universala Kongreso (UK)
 Florència (Itàlia)
www.ukflorenco2006.it

Del 5 al 13 d'agost
**Internacia Junulara
 Kongreso (IJK)**
 Sarajevo (Bòsnia)
www.tejo.org/ijk
 Del 13 al 20 d'agost

**Internacia Junulara
 Semajno (IJS)**
 Del 13 al 20 d'agost
 Makó (Hongria)
www.ijs.hu

Del 19 al 26 d'agost
SAT-Kongreso
 Belgrad (Sèrbia)
[users.pandora.be/jakvo/SAT/
 SAT-Beograd.html](http://users.pandora.be/jakvo/SAT/SAT-Beograd.html)

Del 30 de setembre
 a l'1 d'octubre
Nord-kataluna renkontiĝo
 Vallmanya (Conflent)
www.esperanto-ct.org

Del 8 al 10 de desembre
Congrés Català d'Esperanto
 Amposta (Montsià)
www.esperanto-ct.org

